

Резюме на становището на Европейския надзорен орган по защита на данните относно системите за управление на лична информация

(Пълният текст на настоящото становище може да се намери на английски, френски и немски език на уебсайта на ЕНОЗД www.edps.europa.eu)

(2016/C 463/10)

В това становище се разглежда понятието за технологии и екосистеми, чиято цел е физическите лица да бъдат овластени да упражняват контрол върху споделянето на техните лични данни („системи за управление на личната информация“ или накратко „СУЛИ“).

Стремим се да създадем нова реалност, в която физическите лица управляват и контролират своята онлайн самоличност. Нашата цел е да преобразуваме настоящата ориентирана към доставчика система в ориентирана към хората система, при която физическите лица са защитени срещу незаконосъобразно обработване на техните данни и срещу нарушаващи неприкосновеността техники за проследяване и профилиране, имащи за цел да се заобиколят основни принципи за защита на данните.

Тази нова реалност ще се подпомага от осъвременената регулаторна рамка на ЕС и възможностите, предоставени в резултат на строго и едновременно прилагане от всички компетентни надзорни и регулаторни органи.

Приетият наскоро Общ регламент относно защитата на данните (ОРЗД) подсилва и модернизира нормативната рамка, така че тя да остане ефективна в ерата на големите масиви от данни, като укрепва доверието и увереността на хората в глобалната мрежа и в цифровия единен пазар. Чрез новите правила, включително правилата за повишена прозрачност и големи права за достъп и пренос на данни, на потребителите се дава възможност да упражняват повече контрол върху своите данни. Освен това тези правила може да допринесат за по-ефективни пазари за лични данни в полза както на потребителите, така и на предприятията.

Съвсем наскоро издадохме становище относно ефективното прилагане на основните права в епохата на големите масиви от данни. В него се описват актуални пазарни условия и търговски практики, които създават пречки за ефективното упражняване на правото на физическите лица да се ползват от защита на техните лични данни и на други основни права и се призовава за засилване на съгласуваното и последователно прилагане на законодателството в областта на конкуренцията, защитата на потребителите и защитата на личните данни. Надяваме се, че това засилено прилагане ще допринесе за създаването на пазарни условия, при които да могат да процъфтяват услугите, съобразени с опазването на поверителността. Подходът в това становище има за цел укрепване на основните права в нашия цифров свят и едновременно с това разкриване на нови възможности за бизнеса да разработи иновативни услуги за личните данни, които почиват върху взаимно доверие. СУЛИ имат обещаващ потенциал, защото ще предложат не само нова техническа архитектура и организация за управление на данните, но и основани на доверие рамки, а в резултат на това — алтернативни търговски модели за събиране и обработване на лични данни в епохата на големите масиви от данни по начин, чрез който европейското законодателство за защита на данните се съблюдава по-добре.

В това становище описваме накратко какво представляват СУЛИ, към решаването на какви проблеми са насочени и как ще направят това. Следва анализ на това как тези системи могат да допринесат за по-добрата защита на личните данни и какви са предизвикателствата пред тях. Накрая са определени бъдещите стъпки за надграждане върху възможностите, предлагани от СУЛИ. За да могат да процъфтяват новите търговски модели за защита на данните, може да са необходими допълнителни стимули за доставчиците на услуги, които предлагат новите модели. По-конкретно трябва да се изследва кои инициативи в областта на политиката могат да мотивират администраторите на данни да приемат този начин на предоставяне на данни. Освен това допълнителна критична маса в полза на приемането на СУЛИ би могла да се привнесе чрез подемането на инициатива от службите за публични услуги в посока приемането на СУЛИ като източник на данни вместо директното събиране на данни.

Нововъзникващата среда на СУЛИ, чиято цел е физическите лица и потребителите отново да поемат контрол върху своите лични данни, заслужава обмисляне, подкрепа и по-нататъшни изследвания, за да се допринесе за устойчиво и етично използване на големите масиви от данни, както и за ефективното прилагане на принципите, определени в наскоро приетия ОРЗД.

I. СУЛИ: СПОДЕЛЯНЕ НА ДАННИ, СПОДЕЛЯНЕ НА ПОЛЗИ?

1. Настоящите условия за обработването на лични данни често пъти са несправедливи към физическите лица, чиито данни се обработват. Правните условия и техническите инструменти затрудняват физическите лица при упражняването на правата им и позволяват на администраторите да ограничат своята отговорност. Брокерите на данни, рекламните мрежи, доставчиците на социални мрежи и други корпоративни участници разполагат с все по-пълни досиета на физически лица, участващи в съвременното цифрово общество, а физическите лица губят контрол върху цифровите следи, които оставят след себе си. Физическите лица — целенасочено търсени, профилирани и оценявани от участниците в цифровата среда, често извън техния контрол или знанието им — може да се чувстват безпомощни

и трябва да бъдат овластени да поемат контрол върху своята самоличност. Дори когато официално са получили някаква форма на „уведомление“ и възможност да „приемат“ общите условия, физическите лица нерядко се оказват в система, създадена така, че да увеличи до максимум монетизирането на личните данни, която не предоставя на физическите лица никакъв реален избор или средство за контрол.

2. В Съобщението на Комисията относно големите масиви от данни⁽¹⁾ е представен план за действия, които взети заедно имат за цел да обезпечат защитата на личните данни и на потребителите. Особено се насърчава използването на „пространства за лични данни“ като насочени към потребителя, безопасни и сигурни места за съхранение на данни и за евентуално допускане на други лица да осъществят достъп до личните данни. Споделяме възгледа, че трябва да се насърчават иновативните цифрови инструменти и бизнес модели, основани на принципа за овластяване на физическите лица. Те може да позволят на физическите лица да се възползват от подобно споделяне на данни, т.е. да участват в използването и разпространяването на тяхната лична информация.
3. В нашето становище, озаглавено „Справяне с предизвикателствата, свързани с големите масиви от данни“⁽²⁾, привеждаме довода, че трябва да допълним правното задължение за ефективно съгласие с действителен, практически контрол върху личната информация. Посочваме, че *„вместо административна тежест, предоставянето на права на достъп може да се превърне във функция на услугата, предоставяна на клиентите“*, и че организациите, чиято дейност почива върху експлоатирането на големи масиви от данни трябва *„да са готови да споделят богатството, създадено в резултат на обработването на лични данни, с физическите лица, чиито данни обработват“*. В този смисъл отбелязваме, че *„пространствата за лични данни могат да спомогнат за преодоляването на някои опасения относно загубата на индивидуален контрол върху личните данни“*. С наскоро приетия Общ регламент относно защитата на данните (ОРЗД)⁽³⁾ се засилват нормативните изисквания за съгласието⁽⁴⁾ и се въвеждат ефективни, съвременни принципи за защита на данните на етапа на проектирането и по подразбиране⁽⁵⁾, както и ново право на преносимост на данните⁽⁶⁾. За да може новата рамка за защита на данните да послужи по предназначение са необходими практически инструменти, които да дадат възможност на физическите лица да упражняват правата си по удобен и улесняващ потребителя начин.
4. В това становище се разглеждат нови технологии и екосистеми, чиято цел е физическите лица да бъдат овластени да упражняват контрол върху събирането и споделянето на техните лични данни. Това понятие ще наричаме „система за управление на лична информация“ („СУЛИ“)⁽⁷⁾. Чрез СУЛИ се предлага нов подход, който допуска физическите лица да са собственици на своята лична информация. Това може да доведе до принципна промяна в управлението и обработването на лични данни със социални и икономически последици. Съвременната среда на онлайн услугите от своя страна се характеризира с малък брой доставчици на услуги, които господстват на пазара, като монетизират личните данни на потребителите в замяна на „безплатни услуги“. Това често е придружено от неравномерно разпределение на силите, което налага на потребителя подхода „приемаш или се отказваш“, както и от информационна асиметрия между доставчиците и потребителите на услуги с малка или никаква прозрачност за физическите лица относно това, което се случва с личните им данни.
5. Основната идея на СУЛИ е да се преобразува настоящата, ориентирана към доставчика система, в система, ориентирана към физическите лица, които да могат да управляват и контролират своята онлайн самоличност⁽⁸⁾. По принцип физическите лица трябва да имат свободата да решават дали и с кого да споделят своята лична информация, за каква цел и за какъв срок, както и да могат да следят своите данни и да решават да ги изтеглят, когато пожелаят. Уместно е да се проучи как СУЛИ може да спомогнат за преодоляването на някои опасения относно загубата на индивидуален контрол върху личните данни. Именно те се посочват като основните опасения относно големите масиви от данни⁽⁹⁾.

⁽¹⁾ Съобщение COM(2014)442 Към просперираща икономика, основана на данни: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/communication-data-driven-economy>.

⁽²⁾ Становище 7/2015 на ЕНОЗД, https://secure.edps.europa.eu/EDPSWEB/webdav/site/mySite/shared/Documents/Consultation/Opinions/2015/15-11-19_Big_Data_EN.pdf. Вж. по-конкретно точка 3.

⁽³⁾ Регламент (ЕС) 2016/679 на Европейския парламент и на Съвета от 27 април 2016 г. относно защитата на физическите лица във връзка с обработването на лични данни и относно свободното движение на такива данни и за отмяна на Директива 95/46/ЕО (Общ регламент относно защитата на данните) (ОВ L 119, 4.5.2016 г., стр. 1).

⁽⁴⁾ Вж. по-специално член 6, параграф 1, буква а), членове 7 и 8 и съображения 42—43 от ОРЗД.

⁽⁵⁾ Член 25 от ОРЗД.

⁽⁶⁾ Член 20 от ОРЗД.

⁽⁷⁾ Свързаните с темата понятия включват „магазини за лични данни“, „пространства за лични данни“ или „хранилища за лични данни“. В това становище ще се използва понятието „СУЛИ“, тъй като то като че ли описва най-добре идеята по общ и лесно разбираем начин. Съкращението „СУЛИ“, използвано в това становище, може да е както в единствено, така и в множествено число — система за управление на личната информация или системи за управление на личната информация.

⁽⁸⁾ Вж. съображение 7 от ОРЗД: „Физическите лица следва да имат контрол върху собствените си лични данни.“ Вж. също например Doc Searls, *Икономика на намеренията – когато клиентите поемат контрола* (Бостън, Harvard Business Review Press, 2012 г.).

⁽⁹⁾ Вж. напр. Ira S. Rubinstein, „Големите масиви от данни – краят на защитата на личните данни или ново начало?“ *International Data Privacy Law*, 2013 г., том 3, бр. 2.

6. Този подход има за цел укрепване на основните права в нашия цифров свят и едновременно с това разкриване на нови възможности за бизнеса за разработване на иновативни услуги за личните данни, които почиват върху взаимно доверие. СУЛИ имат обещаващ потенциал, защото ще предложат нова техническа архитектура и организация за управление на данните, чрез които се изграждат основани на доверие рамки. Стремежът е да се способства за прилагането на алтернативни търговски модели за събиране и обработване на лични данни в епохата на големите масиви от данни по начин, чрез който в по-силна степен се съблюдава европейското законодателство за защита на данните.
7. В това становище описваме накратко какво представляват СУЛИ, към решаването на какви проблеми са насочени и как ще направят това ⁽¹⁾. Представен е анализ как тези системи могат да допринесат за по-добрата защита на личните данни и какви са предизвикателствата пред тях. Накрая са определени бъдещите стъпки за надграждане върху възможностите, предлагани от СУЛИ.

IV. ИЗВОДИ И СЛЕДВАЩИ СЪПКИ

4.1. Към пълно прилагане на ОРЗД — възможности

54. Както беше вече пояснено, законодателят на ЕС наскоро прие пакет за реформа в областта на защитата на данните, който подсилва и модернизира нормативната рамка така, че тя да остане ефективна в ерата на големите масиви от данни.
55. Новият ОРЗД и правилата за повишена прозрачност и големи права за достъп и пренос на данни би следвало да спомогнат за осигуряването на възможност на потребителите да упражняват повече контрол върху своите данни. Освен това тези правила може да допринесат за по-ефективни пазари на лични данни в полза както на потребителите, така и на предприятията.
56. Кодексите на поведение и механизмите за сертифициране, предвидени в ОПЗД, са приоритетни инструменти за популяризиране на технологиите и продуктите (като СУЛИ), които може да послужат за по-ефективното прилагане на законодателството за защита на данните на практика.
57. СУЛИ обаче са изправени пред всеобщата трудност да пробият на пазар, доминиран от онлайн услуги, основани на търговски модели и техническа архитектура, които не допускат упражняването на контрол от физическите лица върху техните данни, както е посочено в точка 3.9. Ще са необходими допълнителни стимули за доставчиците на услуги, за да се осъществи преходът към среда, в която физическите лица имат ефективна възможност да предоставят на доставчика на услуги достъп до определени данни в тяхната СУЛИ, вместо да предоставят директно данните на доставчика на услуги. Комисията може да използва заявените от нея инициативи относно потоците от данни и собствеността върху данните ⁽²⁾, за да проучи кои допълнителни инициативи в областта на политиката може да мотивират администраторите на данни да приемат този начин на предоставяне на данни. Освен това допълнителна критична маса в полза на приемането на СУЛИ като източник на данни вместо директното събиране на данни би могла да се привнесе чрез подемането на инициатива от публичните администрации за услуги за електронно управление.
58. Анализът може да бъде допълнен от мерки за полагане на необходимите основи в техническо, обществено и икономическо отношение, включително усилия в областта на стандартизацията, икономически стимули и засилване на научноизследователски и пилотни проекти.
59. Тази промяна на гледната точка трябва да бъде тествана, укрепена и в крайна сметка реализирана най-напред в Европейския съюз и публичните администрации на държавите членки, както и в рамките на съфинансираните от тях проекти.

4.2. Подкрепа за СУЛИ и основополагащите ги технологии за постигане на ефективна защита на данните

60. Макар да е от критическо значение, добрата регулация не е достатъчна сама по себе си. Както посочваме в нашето становище относно „Справяне с предизвикателствата, свързани с големите масиви от данни“ ⁽³⁾, фирмите и останалите организации, които влагат много усилия за намирането на иновативни начини за използване на личните данни, трябва да вложат същата новаторска нагласа при прилагането на законодателството в областта на защитата на данните.

⁽¹⁾ Вж. напр. доклада относно пространствата за лични данни, изготвен за Европейската комисия от Кеймбриджкият университет: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/study-personal-data-stores-conducted-cambridge-university-judge-business-school>.

⁽²⁾ Съобщение: Цифровизиране на европейската промишленост — Оползотворяване в пълна степен на предимствата на цифровия единен пазар http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-16-1409_en.htm.

⁽³⁾ Становище 7/2015 на ЕНОЗД, посочено по-горе.

61. Приносът на технологиите в модела на СУЛИ е от основно значение. СУЛИ може да послужат за изпитване на подходите за защита на данните на етапа на проектирането и обслужващите ги технологии. Важните теми за изследване, за които са необходими достатъчна подкрепа и инвестиции, включват: оперативно съвместимо и съобразено с опазването на поверителността управление на самоличността, механизми за даване на разрешения, оперативна съвместимост на данните, сигурност на данните и механизми за автоматично прилагане на установените „договори“ между физическите лица и други страни. Всичко това се оптимизира чрез криптографиране и криптиране и благодарение на икономичната достъпност на компютърните мощности. За да не се пропуснат актуални възможности, в тази първоначална фаза е необходимо да се окаже решителна подкрепа за основни и приложни изследвания в посочените технологични области от страна на създателите на политики, включително Комисията.
62. С оглед на засилването на научноизследователската и развойната дейност в областта на СУЛИ, включително тяхното внедряване на пазара, препоръчваме Комисията да планира в полза на възможни еднодействия с други области от стратегията за цифровия единен пазар, например изчисленията в облак и „Интернет на нещата“. По този начин биха могли да се изпълнят пилотни проекти за проектиране и изпитване на взаимодействието на услугите в облак и „Интернет на нещата“ със СУЛИ.

4.3. Как ЕНОЗД ще даде тласък на този дебат

63. ЕНОЗД има за цел да допринесе за засилването на работата в частния и публичния сектор в описаното по-горе направление. Ще продължим да подпомагаме обсъжданията, включително чрез организирането на мероприятия и работни семинари например с оглед на установяването, насърчаването и популяризирането на най-добрата практика за повишаване на прозрачността и потребителския контрол, както и с цел да се изследват възможностите, които СУЛИ предлагат. Ще продължим също да подпомагаме работата на Инженерната мрежа за неприкосновеност на личния живот в интернет (IPEN) като интердисциплинарен център на компетентност за инженери и експерти по лична неприкосновеност. В този смисъл ще продължим да осигуряваме платформа за разработчиците и радетелите на СУЛИ, за да се способства за пълноценната обмяна на информация между тях и специалисти в други области на технологиите и защитата на данните.

Съставено в Маракеш на 20 октомври 2016 година.

Giovanni BUTTARELLI

Европейски надзорен орган по защита на данните
